

Sgian Dubh

Af Jonas Ibsen © 2002 - JI-Knives

Gentrykt af Holbæk Pipe Band med forfatterens tilladelse.

En Sgian Dubh er en lille skotsk kniv, som man i dag ofte har i strømpeskaffet når man går med kilt. Man udtaler det "Skian Duu". Der skelnes mellem to forskellige Sgian Dubhs: Sgian Dubh'en til daglig brug og den til aften- eller festbrug. Den sidste er pyntet en del mere end den første.

Der er en del uenighed om hvordan den korrekte stavemåde er og hvad meningen med den er. Her er et par eksempler: Skeen Dhu, Skein Dubh, Skhian dhu, Skean Dubh og Sgian Dubh. Da jeg har lært en smule skotsk gælisk (forskelligt fra irsk gælisk) mener jeg, at den rigtige stavemåde må være 'Sgian Dubh'. 'Sgian' betyder kniv og 'Dubh' betyder sort, men kan også have betydningen skjult/hemmelig. Det er altså en sort og/eller skjult kniv. For at finde ud af hvorfor den er det, må vi tilbage i historien.

Sgian Dubh'ens oprindelse fortaber sig i det uvisse. Men de ældste kendte eksemplarer, havde en anden form for blad end det, vi kender i dag, og et meget simpelt skæfte og skede. I 17-18hundredetallet omtales på skrift for første gang en 'Sgian Achlais' (udtales 'Skian Okkels'). En Skean Achlais havde en klinge på ca. 10-12 cm og var skjult øverst i venstre jakkeærme i armhulen. Husk på at det var på det tidspunkt, hvor englænderne havde forbudt skotterne at bære våben, sækkepibe og klanfarver (tartan) på kilten. Derfor var alt, hvad der kunne betegnes som våben skjult. Mænd havde den skik, at når man gik ind i en vens hjem, viste man alle sine våben for at vise, at man havde fredelige hensigter. Derfor har man højst sandsynligt placeret sin kniv i strømpeskaffet, hvor den var fuldt synlig. Strømpeskaffet var et komfortabelt sted at have den og samtidig var det nemt at komme til den, når man skulle bruge den som spiseredskab.

En anden teori går ud på at Sgian Dubh'en er udviklet fra den lille flåkniv, som var en del af et typisk sæt jagt- eller Grallochknive (at hive indvoldene ud af en hjort). Et sådan sæt bestod normalt af en slagterkniv med et blad på 25-30 cm og en flåkniv med et blad på 8-10 cm.

Der er også uenighed om de to teorier, men specielt amerikanerne med deres overdrevne sans for nationalromantisk dramatik og våbenbrug fremhæver mest den første teori. Jeg kan ikke rigtig selv bestemme mig, da jeg mener, at begge teorier faktisk er meget sandsynlige. Jeg mener dog, at Sgian Dubh'ens vigtigste funktion alle dage har været som brugskniv og spiseredskab.

Sgian Dubh'en fik sin storhedstid i slutningen af Dronning Victorias regeringstid omkring år 1900 og frem til slutningen af første verdenskrig. Mange Sgian Dubhs ligger stadig begravet, hvor der dengang var mudrede skyttegrave f.eks. ved Sommé og Verdun. I slutningen af Dronning Victorias regeringstid blev alt skotsk højeste mode. Derfor gik alle modebevidste overklasseløg – og dem der gerne ville være det – med Sgian Dubh. Et eksempel er en Sgian Dubh, lavet til Prinsen af Wales i 1925, som i 1987 blev solgt for 403.333 pund (ca. 4 millioner kroner) på auktion. Den var selvfølgelig overpyntet med

ædelstene og ædelmetaller. Der er også eksempler på Sgian Dubhs med blade af rent sølv, som kan bruges som neglerensere, men ikke til ret meget andet.

I dag laver man stort set nogle lige så ubrugelige klinger af meget dårligt stål (læs: blik) og med skæfter og sten i plastic. Man laver endda Sgian Dubhs uden klinger, hvor skæfte og skede er lavet i et. Det gjorde man dog også for 100 år siden. Disse blev givet til børn, som man endnu ikke turde betro en skarp kniv. Med de Sgian Dubhs der laves i dag, vil en voldelig, sindsforvirret person have svært ved at lave en bule i en pakke blødt smør.

Klingen på de ældste Sgian Dubhs var nærmest som på en bowie kniv i miniature og skæftet var rundt og udekoreret. Klingen har siden 17-18hundredetallet været spids som dem på billederne med en længde på 7-10 cm.

Der laves dog stadig enkelte håndlavede Sgian Dubhs af høj kvalitet, men man slipper ikke med at betale under 2500 kr. for dem. Der bruges normalt Ibenholt eller African Blackwood til skæfterne, læder til skederne, røgfarget kvarts eller finere som sten på toppen af kniven. Ofte er det hele pakket godt ind i sølv og klingen er ikke håndmedet. En del Sgian Dubhs er totalt overpyntede.

Jeg fik idéen med selv at lave Sgian Dubhs gennem min interesse for at spille på sækkepipe. Jeg manglede selv en Sgian Dubh, men da jeg så på udbudet, var de stort set alle sammen lavet i plastic og blik. Klingen ville en billig urtekniv være flov over og den var filet så rund på æggen at den nærmest måtte betegnes som et stump instrument. Derfor besluttede jeg mig for at lave en til mig selv. Siden har jeg også lavet til andre i Pipebandet.

Jeg forsøger at lave enkle Sgian Dubhs med både skæfte og skede i træ eller horn. Som sten bruger jeg som regel rav (ikke kunstrav) og ofte indlægger jeg en lille magnet i skeden.

Hvis du har interesse i at lave Sgian Dubhs vil jeg blive glad for at høre fra dig på tlf. 20 92 42 24.

Venlig hilsen

Jonas Ibsen

Kilde: <http://www.ji-knives.dk>

© Jonas Ibsen, JI-Knives

*Gentrykt med forfatterens tilladelse.
Holbæk Pipe Band, August 2002 - <http://www.hpb.dk>*